

Nr 7

Av herr **Senander m. fl.**, om genomförande av en allmän arbetarpensionering.

Sedan mer än 10 år väntar arbetarmassorna i vårt land förgäves på ett initiativ från statsmakternas sida till genomförandet av en allmän arbetarpensionering. Redan 1944 beslöt riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en förutsättningslös utredning angående en obligatorisk pensionering av i enskild tjänst anställda.

Det anmärkningsvärda var, att tre år förflöt innan den begärda utredningen tillsattes. Den arbetade åren 1947—1950, varefter 1951 ytterligare en utredning beslöts. Vid öppnandet av 1954 års riksdag ansågs det sannolikt, att denna utredning nr 2 skulle bli färdig till slutet av året. Handelsminister Ericsson, under vilkens departement utredningen hör, förklarade i ett tal i Göteborg den 1 maj i fjol:

Arbetet pågår med att utforma förslag till en allmän tjänstepension. Att få fram ett sådant förslag tar sin tid, men man vågar nu räkna med att utredningens arbete skall vara avslutat under detta år.

Därav blev emellertid intet. Efter cirka sju års utredande kan man, då det gäller arbetarpensioneringens *genomförande*, säga att tiden går och ingenting blir gjort.

Försäkringslinjen hindrar frågans lösning

Båda utredningarna har som känt lagts upp efter försäkringslinjen, trots att ingen av de berörda arbetargrupperna uttalat sig i den riktningen eller kan ha något intresse av en sådan utformning. Redan när den första utredningen framlades 1950 kan det sägas ha stått klart, att försäkringslinjen — d. v. s. de väldiga avgifter som skulle påföras löntagarna — i själva verket blivit ett hinder för frågans lösning.

På arbetarhåll är det en enstämmig uppfattning att kostnaderna för pensioneringen helt skall bestridas av företagen. I det sammanhanget är det skäl att observera det betänkande, som under fjolåret framlades av Arbetsgivareföreningens pensionskommitté, och som varit föremål för vissa överläggningar mellan SAF och Landsorganisationen. Det heter där om finansieringen, att det på längre sikt är "av mindre betydelse, om pensioneringskostnaderna läggs helt på arbetsgivarna eller om de till en del

betalas av arbetarna". Arbetsgivareföreningen har därför "stannat för den uppfattningen, att det är lämpligast att arbetsgivarna i överensstämmelse med vad nu vanligen är fallet ensamma bekostar pensioneringen".

Utan att i övrigt här gå in på det av Arbetsgivarföreningen utarbetade systemet för arbetarpensionering, som i väsentliga avseenden framstår som oacceptabelt för löntagarna, bör man dock kunna uttala förhoppningen att försäkringslinjen — sedan man från arbetsgivarhåll förklarat sig villig att i princip svara för kostnaderna — skall betraktas som utmönstrad.

Arbetarpensionering nu — inte i en avlägsen framtid

Nya belägg ges oavbrutet för styrkan i den arbetaropinion, som fordrar att något äntligen görs för *förverkligandet* av arbetarpensioneringen. I ett uttalande inför 1954 års val underströk Landsorganisationen att arbetarpensioneringen hörde till de "aktuella krav som bör förverkligas". Ett av de till LO anslutna förbunden, Murareförbundet, har hos regeringen hemställt att förslag i frågan måtte föreläggas 1955 års riksdag.

Frågans angelägenhetsgrad framgår av den undersökning, som Landsorganisationen gjort av vissa medlemsgruppers socialförmåner. Undersökningen omfattade drygt 800 000 medlemmar, bland vilka industriarbetarna utgjorde det dominerande inslaget. (Stats- och kommunalanställda var ej inbegripna, ej heller byggnadsarbetarna.) Den visade att drygt 60 % eller cirka 480 000 medlemmar saknade reglerad pensionering i någon form. Övriga 40 % hade sådan pensionering, men det rör sig — som framgått av tidigare undersökningar — i de flesta fall om ytterligt små årsbelopp (inom verkstadsindustrien vanligtvis 600 kronor, inom Fabriks verksamhetsområde vanligtvis endast 300 kronor).

Varje år utspelas på arbetsplatserna i vårt land ett stort antal tragedier i det tysta, då äldre arbetare slutar — eller av företagsledningarna tvingas sluta — sina anställningar. Som ett drastiskt exempel kan erinras om det kända fallet från Nyköping, där en textilarbeterska i fjol slutade efter 55 år i samma företag. Hon "avtackades" med en blomsterkvast och en hundralapp; några pensionsförmåner var det däremot ej fråga om.

För många som drabbas av dylikt känns det särskilt bittert därför att de tillhör den generation svenska arbetare, vilkas flit och yrkesskicklighet utgjort underpanten för Sveriges förvandling till ett ekonomiskt utvecklat, tekniskt framåtskridet industriland. Det borde framstå som en bjudande plikt för de beslutande samhällsorganen att tillförsäkra dem verklig trygghet på ålderdomen.

Provisorisk reform som ett led i en definitiv lösning

Kommunisterna förelade fjolårets riksdag ett förslag till provisoriskt genomförande av arbetarpensionering för vissa löntagargrupper, som ett led i en definitiv lösning av frågan i sin helhet. Det tog sikte på alla företag med minst 50 anställda; sådana företag skulle ha skyldighet att upprätta pensionsfonder ur vilka arbetarna vid viss ålder skulle äga att lyfta pension; vid minst 20 års anställning med ett belopp motsvarande två tredjedelar av lönen, vid kortare anställningstid enligt reducerad skala.

Vad skulle ett genomförande av detta förslag ha inneburit? Arbetsgivareföreningens betänkande visar, att av cirka 580 000 arbetare vid till SAF anslutna företag skulle 475 000, alltså de som sysselsättes i företag med minst 50 anställda, ha innefattats i det. Arbetsgivareföreningens betänkande visar vidare, att av sistnämnda antal är 350 000 sysselsatta i företag där pensionsfonder eller dito stiftelser är för handen. Det innebär att den provisoriska lagstiftning, som kommunisterna begärt i frågan, för flertalet berörda arbetare skulle innebära att en visserligen befintlig, men i många fall godtycklig och illusorisk förmån gjordes till lagfäst rättighet och gavs en ur trygghets- och rättvisesynpunkter tillfredsställande utformning.

Byggnadsfackens pensionsfråga bör prövas förhandlingsvägen

Vi finner det angeläget att frågan om en dylik provisorisk lagstiftning rörande arbetarpensionering, som i huvudsak skulle komma att gälla flertalet industriarbetare, blir föremål för prövning också av 1955 års riksdag. Det ligger i sakens natur att en sådan dellösning inte kan omspänna de områden där speciella problem är för handen, t. ex. byggnadsfacken.

Vad särskilt beträffar byggnadsfacken är frågan om inte statsmakterna borde ta ett initiativ för att förhandlingsvägen söka få fram en snabb och för berörda arbetare godtagbar lösning av pensionsfrågan, som där-efter kunde förankras i lag. Problemet med byggnadsarbetarnas semesterpengar har ju på sina håll förhandlingsvägen lösts på det sättet, att arbetsgivarna till en central semesterkassa inbetalar visst belopp per arbetare och arbetad timme. Härigenom kan berörda arbetare, oavsett eventuella byten av arbetsgivare och arbetsplats, lyfta semesterersättningen i ett sammanhang och vid rätt tidpunkt, alltså inför den egentliga semesterns början. Man bör pröva möjligheterna att ordna arbetarpensioneringen inom byggnadsfacken på liknande sätt, under direkt deltagande av byggnadsarbetarnas fackliga organisationer.

En provisorisk lagstiftning om arbetarpensionering, avsedd att utgöra ett led i en kommande definitiv lösning, bör baseras på följande premisser:

1. Löntagare, som under minst 20 år haft anställning i samma företag, sysselsättande minst 50 anställda, är vid uppnådd pensionsålder berättigad till pension, motsvarande två tredjedelar av vederbörandes slutlön. Arbetslöshet, sjukdom, ledighet för studier, militärtjänstgöring, fullgörande av offentligt uppdrag etc. inräknas i kvalifikationstiden.

2. Om lönen reducerats innan pensionsåldern uppnåtts, t. ex. på grund av minskad arbetsförmåga eller andra orsaker, som vederbörande själv inte kunnat råda över, skall den lön som dessförinnan utgick ligga till grund för bestämmande av arbetarpensionens storlek.

3. Till löntagare, som vid uppnådd pensionsålder inte har fullt antal anställningsår, utgår arbetarpension enligt reducerad skala.

4. Pensionsåldern är högst 65 år för män och 60 år för kvinnor. För löntagare i hälsofarligt eller tungt arbete inträder pensionsåldern vid högst 60 år för män och 55 år för kvinnor. Vad som är att hänföra till hälsofarligt eller tungt arbete fastställs av socialstyrelsen i samråd med parterna på arbetsmarknaden.

5. Kostnaderna för arbetarpensioner bestrides helt av företagen. Dessa har skyldighet att upprätta pensionsfonder och att till dessa under betryggande former avsätta erforderliga belopp. Pensionsfond förvaltas av en styrelse på exempelvis 5 personer, av vilka de anställdas fackliga organisationer utser 2, företagsledningen 2 och pensionsnämnden på orten 1.

6. Därest företag, som beröres av bestämmelserna om arbetarpensionering, uppgår i annat företag eller dess produktion överflyttas till sådant, överföres pensionsförpliktelse automatiskt på det andra företaget. Därest företag reellt upphör att existera och medel till fortsatt säkrande av de arbetarpensioner, som åvilas företaget i fråga, ej finns, svarar pensionsstyrelsen för fortsatt utbetalande av desamma.

7. För att förebygga avskedanden i syfte att undkomma pensioneringen ges Kungl. Maj:t befogenhet att utfärda erforderliga bestämmelser.

Det är nu, som redan betonats, nödvändigt att komma från ord till handling i fråga om arbetarpensioneringens förverkligande.

Vi hemställer därför,

- att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller dels om förslag till provisorisk lag om arbetarpensionering i huvudsaklig överensstämmelse med vad ovan anförts och att sådant förslag framlägges i så god tid att det kan träda i kraft den 1 januari 1956;
- dels att Kungl. Maj:t på lämpligt sätt måtte ta initiativ

till överläggningar med parterna inom byggnadsindustrien om arbetarpensioneringens genomförande för inom denna verksamma arbetare.

Stockholm den 12 januari 1955

Knut Senander

H. Hagberg

Helmer Holmberg

Gerda Nilsson
